

Juryrapport Halewijnprijs 2007

Roermond, 10 november 2007

De jury kon dit jaar kiezen uit maar liefst zeven genomineerde schrijvers en hun werk:

Anne Provoost - *In de zon kijken*,

Jan van Mersbergen - *Morgen zijn we in Pamplona*,

Johanna Spaey - *Vlucht*,

Peter Delpout - *Het vergeten seizoen*,

Rob van Essen - *Het jaar waarin mijn vader stierf*,

Sanneke van Hassel - *Witte veder*,

Stephan Enter - *Spel*.

Zeven schrijvers die hun nominaties dubbel en dwars hebben verdiend. Goed nieuws dus voor de Nederlandstalige literatuur, zo veel talent. Ook goed nieuws voor de jury. Want het maakte ons werk tot een aangename ontdekkingstocht.

Ook een potentieel gevaar school in het beoordelen van zoveel kwaliteit. Stelt u zich maar voor: vergaderingen met onoverbrugbare meningsverschillen, onbesliste stemrondes, loze dreigementen, vuisten op tafel en onredelijke huilbuien. Maar, dames en heren, ik kan u gerust stellen: de jury kwam vrij snel tot overeenstemming. Onze keuze was en is unaniem. De Halewijnprijs gaat dit jaar naar een schrijver wiens boek *Het vergeten seizoen* zonder twijfel een topper is binnen de eredivisie van de afgelopen jaren. De Halewijnprijs 2007 gaat naar Peter Delpout.

Waarom, zult u vragen. Zitten wij in onze tijd te wachten op historische romans over een eenvoudige pastoor, uitgezonden naar een achterlijke dorpsgemeenschap in het zompige negentiende-eeuwse achterland van Nederland? Jawel! De thema's in dit boek zijn actueler dan ooit. Zoals de strijd tussen religieuze dogma's en geloof in de wetenschap. Het gevaar dat een arme gemeenschap in de ban van een wonder kan worden opgehitst tot onbeheersbare agressie. Wat is waarheid, geloof en hysterie? In dit roerige drama dreigt menselijk lijden ondergeschikt te worden gemaakt aan Grote Geloofskwesties. Schitterend beschrijft Delpout met gevoel voor hilariteit het glibberige werkterrein van een priester en een dokter. Zijn ze vriend of vijand en wie bepaalt welke keuzes worden gemaakt? Het ligt nog ingewikkelder dan dat, in dit tot het einde toe spannende boek.

Peter Delpout heeft zijn scherpe blik van cineast vertaald in heldere landschapsbeschrijvingen. De onvoorspelbaarheid van de natuur weet hij te spiegelen aan de heftig wisselende gemoedstoestanden van onze pastoor.

Ik zal een klein geheim verklappen: Bij lezing van de eerste drie bladzijden hadden wij niet direct het gevoel hier met een prijswinnaar te maken te hebben. We zitten in 1860 en pastoor Peters zit ergens in een dorp in de bocht van een rivier in het Oosten van het land in de tuin op de ruwe houten zitbank van het gemak. Hij overpeinst de moderne techniek. In het bijzonder de vraag of er een spoorlijn tussen Arnhem en Zutphen moet komen. 'Nee', is zijn mening. Niets zou sneller moeten gaan dan zijn eigen voeten. De pastoor heeft tijd genoeg om hierover te mijmeren, want hij heeft last van een vorm van constipatie die zich met geen pen laat beschrijven. Nou ja, wel met de pen van Peter Delpout. Die beschrijft de nutteloze pogingen van de man om zich te ontlasten wel zo overtuigend, dat je al lezende gaat vrezen voor je eigen stoelgang!

Maar toch: een pastoor, een klein dorp, verstopte darmen? U zult ons niet kwalijk nemen dat wij hier ook enige vooroordelen voelden rijzen. Wij vreesden een boek, met constipatie als vreselijk voor de hand liggende metafoor voor het vastzittende geloof van een priester. Of voor de leefwereld van dorpelingen uiteraard. Ongetwijfeld opgeschrikt door een snel veranderende wereld en waarschijnlijk met de tragische ondergang van de pastoor tot gevolg...

Maar nee, vanaf de vierde bladzijde grijpt het verhaal ons bij de strot en laat ons niet meer los. Het is niet de vooruitgang die pastoor Peters zo dwarszit, maar een van de grootste wonderen uit zijn eigen geloof: de stigmata. In dit dorp ontvangt het kleine meisje Lidia Wijffels iedere vrijdagmiddag klokslag drie uur de stigmata. Uitverkoren door Jezus zelf om te mogen delen in zijn lijden. Aan pastoor Peters de taak deze stigmata te onderzoeken. Of beter gezegd, zichzelf en anderen ervan te overtuigen dat hier een schijnheilige is opgedoken. Waar moet het met de geloofwaardigheid van de Heilige Roomsche Kerk naartoe wanneer een ongeschoold arm meisje uit een afgelegen boerendorp als amateur-heilige direct contact met de zoon van God heeft? Het kerkelijk gezag is hier in het geding. En het gevaar van een politiek onwelgevallige provocatie van de Hollandse protestanten. Ingrijpen dus, is de boodschap.

De pastoor denkt dit klusje gemakkelijk te kunnen klaren. Helaas een onjuiste inschatting. De moeilijkheden beginnen zelfs al voordat hij het meisje Lidia heeft kunnen zien. De dokter, waarschijnlijk de meest ongelovige man op aarde, zoekt hem op met de aankondiging Lidia te willen opereren. Het 'zaakje' rond haar lies is namelijk na een trap van de hoef van een koe een etterende smeerboel geworden. De dokter wil dus ook ingrijpen, namelijk met een operatie. Om het meisje van pijn te verlossen en bovendien is het voor hem een mooie kans om een voor die tijd unieke medische ingreep uit te voeren.

Gedurende de rest van het verhaal ontwikkelt zich een interessant schaakspel tussen het geloof van de pastoor en de wetenschap van de dokter. Opvallend is dat ze beiden niet eens echt overtuigd zijn van hun eigen gelijk. Ze zijn er vooral zeker van dat *de ander* het bij het verkeerde eind heeft! De pastoor ziet niets in de wetenschap van de dokter. Wat is het nut van zoeken naar waarheid? Die is immers onkenbaar. En waarom de arme sloebers uit het dorp, die iedere dag net niet creperen van de honger, vertellen dat het leven geen zin heeft? Pastoor Peters biedt ze liever een vluchtweg uit het brandende huis. Zijn geloof is geen zeker weten, maar een manier om schoonheid te vinden en zo houvast en troost te brengen binnen een hard en kil bestaan. Voor de dokter daarentegen is de waarheid het enige dat telt. Volgens hem is de wereld niet onbegrijpelijk, maar zijn de mensen alleen nog niet in staat alles te begrijpen. Voor hem telt vooruitgang en het vinden van de feitelijke waarheid, of die nu mooi is of niet.

Toch verenigen beiden zich ook in een gezamenlijk doel: namelijk Lidia van haar, in hun ogen, nodeloos lijden verlossen. Edoch: Lidia heeft zo haar eigen belangen die ze niet zomaar opgeeft. Ze laat zich de rol van martelares niet zomaar afnemen. Haar lijden is het enige dat ze heeft. En ook haar moeder, die dit wonder graag te gelde wil maken in haar miserabele leven, wil ver gaan in het offeren van dit kind.

Veel tegenstand dus voor de pastoor, waarvan niet de minste in Else, oftewel zuster Theresia van het plaatselijke nonnenklooster. Die weer zo haar eigen rekening met hem heeft te vereffenen...

Medestanders lijken er niet te zijn, behalve de zwakzinnige Jan, een personage dat ontroerend wordt neergezet en langzaam opklimt tot een sterke hoofdpersoon in dit drama. Ook de stille kracht van huishoudster Stien wordt niet meteen herkend. In eerste instantie afgeschilderd als een soort vrouwelijke eunuch die in haar maagdelijkheid meer mannen in de pastorie heeft versleten dan mening naaistertje in de stad, groeit zij uit tot een sterke, gevoelige, zelfs wijze vrouw.

De opdracht van de pastoor groeit uit tot een heftig krachtenspel binnen de gemeenschap waarin hij steeds verder de weg kwijt raakt. Terwijl Pasen, het Feest der Verlossing, nadert, ontdekt hij dat de werkelijkheid van het lijden helemaal niet schoon, sereen en devoot is. In tegendeel: lijden is een pijnlijke bezigheid, vaak in combinatie met stinkende lichaamssappen. Met dit besef verschuift ook het doel van pastoor Peters. En daarmee de rol van zijn God van schoonheid en troostrijk houvast.

De uiteindelijke ontknoping lijkt een duidelijk antwoord te zijn op het aan T.S. Eliot ontleende motto van dit boek: *Do I Dare / Disturb The Universe?* Beste mensen, léés dit boek over God en over mensen op zoek naar verlossing in hun aardse bestaan. Plaats van handeling ligt in de historie, maar al lezend ontstijgt men letterlijk en figuurlijk de tijd.

De stad Roermond heeft de Halewijnprijs in het leven geroepen om schrijvers die nog niet genoeg bekend zijn bij het grote publiek een duwtje in de rug te geven. Met deze prijswinnaar moet dit duwtje genoeg zijn. *Het Vergeten Seizoen* is zo'n indrukwekkende roman dat je na lezing van dit boek de naam Delpout niet meer zult vergeten. Als jury van de Halewijnprijs 2007 richten wij dan ook onze smeekbede tot de Allerhoogste: Geef Peter Delpout de kracht en inspiratie voor het wonder van nog zo'n boek!

De jury

Pascal Klaassen

Pon Kranen

Andrea Lion